

Kunnanhallitus 10.8.2015

HARTOLAN KUNTA

VUODEN 2016 TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN 2016 - 2018 VALMISTELU -JA LAADINTAOHJEET

Kuntalain 65 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä taloussuunnitelman kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

TALOUSNÄKYMÄT JA VALMISTELUN LÄHTÖKOHDAT

Vuoden 2016 talousarvion ja vuosien 2016 - 2018 taloussuunnittelu tehdään talouden tasapainottamisohjelman näkökulmasta siten, että vuoden 2016 osalta tavoitteena on 0 -tulos.

Viime syksynä hallintokunnille annettiin ohjeeksi jäädyttää vuoden 2015 talousarvion menokehys vuoden 2014 talousarvion tasolle. Ohjetta on noudatettu ja menokehys vuodelle 2015 on laadittu menojen osalta hyvin lähelle vuoden 2014 tilinpäätöksen toteutumaa.

6 kk:n osavuosikatsauksen perusteella näyttää sille, että menojen jäädytys on onnistunut ja toiminta on onnistuttu mitoittamaan vuoden 2014 tasolle talousarvion puitteisiin.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ovat kehittyneet odotetulla tavalla, mutta niihin sisältyy aina riskejä, jotka voivat realisoitua loppuvuodesta.

Kuntien taloudelliset resurssit ovat kasvaneet hitaasti ja valtionosuudet vähentyneet taloudellisen taantumun sekä valtiontalouden tasapainotustoimenpiteiden vuoksi, joten mahdollisuuksia menojen kasvuun ei nyt ole. Kansantalouden kasvun ennakoidaan olevan edelleen heikkoa. Kuntien menojen karsiminen tulee olemaan vaikeaa johtuen väestön ikärakenteesta.

Hartolan kunnan saaman verotuloennusteen mukaan kunnan yhteenlasketut **verotulot ovat ensi vuonna 10,036 milj. euroa**. Veronprosentin nostaminen 0,5 % -yksiköllä vuosina 2013 ja 2014 on pitänyt kunnan veropohjan tähän saakka tasapainossa. Hartolan efektiivinen veroaste vuonna 2016 on 15,07 %.

Arvio vuoden 2016 verotuloista:	(TP 2014)
Kunnallisvero	7,651 milj. euroa (7,632)
Kiinteistövero	1,346 milj. euroa (1,331)
Yhteisövero	1,039 milj. euroa (1.126)

Valtionosuuksia saadaan talousarvion mukaan vuonna 2015 vain 8,780 milj. euroa. Valtionosuudet ovat vähentyneet 0,617 milj. vuoteen 2014 verrattuna.

Arvio vuoden 2016 valtionosuuksista on 8.773 milj. euroa, joka on samalla tasolla kuin vuonna 2015.

Hartolan kunnan vuoden 2014 tilinpäätös oli noin 1,093 milj. euroa ylijäämäinen, jonka vuoksi edellisten tilikausien alijäämä supistui 0,582 milj. euroon. Talousarvio vuodelle 2015 on laadittu 478.827 euroa alijäämäisenä, mutta tarkempi arvio mahdollisesta alijäämästä voidaan antaa vasta syksyllä. Talouden tasapainottamisohjelma edellyttää, että tilikausien alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena.

TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTARVE

Edellä esitetyn vuoksi on tarkoituksenmukaista, että vuoden 2016 talousarvio laaditaan siten, että **lautakuntien menot jäädytetään vuoden 2015 talousarvion tasolle.**

Lisäksi taloutta on tarpeen tasapainottaa seuraavilla keinoilla

- rantatonttien ja tyhjien kiinteistöjen myynti
- henkilöstön talkoovapaakokeilua jatketaan
- mahdollinen kiinteistöveron tarkistus

Hartolan kunnalla on tasapainotettavaa alijäämää 0,582 miljoonaa euroa, joka koostuu edellisten tilikausien alijäämästä ja vuoden 2015 osalta 0,478 miljoonaa euroa. Tulevilla tilikausilla ei enää saa muodostua uutta alijäämää vaan kunnan palvelut ja toimintamenot on sopeutettava niihin tuloihin, jotka kunnalla on käytettävissä:

Arvio talouden sopeutustarpeesta vuonna 2016

Toimintatulot	+2,8 milj
Toimintamenot	-21,3 milj
Verotulot	+10,0 milj
Valtionosuudet	+8,7 milj
Poistot	-0,7 milj.
Tasapainotustarve	-0,5 milj euroa

TALOUSARVIO/TALOUSSUUNNITELMAESITYS

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnanvaltuusto vahvistaa talousarviossa ja –suunnitelmassa sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet kunnan tehtäväalueille.

Toimialojen talousarvioesitykset laaditaan valtuuston nähden sitovana tulosaluetasolla. Sitovat toiminnalliset tavoitteet esitetään selkeästi omana (3-5 kpl) kokonaisuutena. Alempitasoiset toimintaa kuvailevat tavoitteet ovat oman otsikon alla.

Henkilöstötavoitteet

Lautakunnat laativat osana talousarvioon **henkilöstösuunnitelman**, jossa arvioidaan suunnittelukaudella 2016-2018 henkilöstön (vak. ja määr.) määrä tehtävittäin, sekä henkilöstömuutokset (eläkkeelle siirtyminen tms) ja muutosten vaikutukset palvelutehtävien järjestämiseen. Virkojen ja työsuhteiden täyttäminen harkitaan tapauskohtaisesti erikseen ja se tapahtuu lupamenettelyn kautta kunnanhallituksen toimesta.

Taloudelliset tavoitteet

Käyttötalous

Toimielimet laativat talousarvion ja taloussuunnitelman vuoden 2016 tulosalueen pohjalta syyskuun aikana ja käsittelevät talousarvion toimielimissään syyslomaan 17.10. mennessä. Taloustoimisto toimittaa hallintokunnille elokuussa osavuosikatsauksen (6 kk talousarvion toteuman), jota voi käyttää valmistelussa apuna. Tarvittavat muutokset talousarviorakenteeseen tehdään syksyn aikana ennen kunnanhallituksen talousarviokäsittelyä.

Koko kunnan toimintamenoraami on 21,35 milj. euroa + soten ja kunnan ruokahuollon yhdistymisen kustannusvaikutukset. Tämä tarkoittaa sitä, että ruokahuoltoa lukuun ottamatta toimialueilla on käytettävissään vuodelle 2016 sama määrä rahaa kuin vuoden 2015 talousarvion valmistelua varten.

Tulot

Jokainen toimiala tarkistaa kaikki taksat ja maksut, että ne ovat ajan tasalla. Tulot arvioidaan todellisen arvion mukaan. Epävarmoja tuloja, myyntivoittoja ja myyntitappioita ei huomioida. Talousarviossa 2015 maksu- ja myyntitulot on arvioitu 2,72 milj euroa. Vuoden 2016 talousarviossa toimintatuottoja tulisi kertyä 2,8 milj. euroa + ruokahuollon yhdistymisen aiheuttamat aterioiden myyntitulot sotelta.

Menot

Palkka- ja henkilöstömenoihin tehdään sopimuksiin perustuvat korotukset vuonna 2016, mutta taloussuunnittelussa kunnan henkilöstömenojen palkkasumma ja henkilöstömenojen lähtökohta on vuoden 2015 taso. Vuoden 2015 vuosiansiot saadaan kertomalla henkilöstön vuoden 2015 elokuun kk-palkat 12,7:llä ja niihin lisätään 1,0 %. Henkilöstösuunnitelman perusteella kunnan kokonaishenkilöstömäärä kasvaa, kun Soten ruokahuolto yhdistyy kunnan toimintaan liikkeenluovutuksella 1.1.2016. Muutoin henkilöstömäärä pysyy ennallaan vuonna 2016, joka tulee ennakoita vuosien 2016-2018 taloussuunnitelmassa.

Sivistystoimissa ja teknisessä toimessa sijaistarve ja töiden järjestely tulee suunnitella mahdollisimman huolellisesti.

Vuoden 2016 osalta on kunta-alalla päästy sopimukseen palkkaratkaisusta.

Henkilösivukulut :

Sotu-maksut, työttömyys-, tapaturmavakuutus –ym sivukulut 5,70 % palkoista

1. Palkkaperusteinen eläkemeno (KuEL) 17,0 % palkoista
2. VaEL-eläkemaksuprosentti/opettajat 21,15 %
3. Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä 22,70 %
4. KuEL:n ns. varhe-maksuihin varataan keskitetysti määräraha, joka jaetaan tulosalueille viimeistään käyttötaloussuunnitelman vahvistamisen yhteydessä käytön suhteessa. Vuoden 2016 arviointikerroin varmistuu myöhemmin.
5. Eläkemenoperusteiset maksut budjetoidaan vuoden 2015 toteutumien perusteella. Kunnallisen eläkevakuutuksen mukaan eläkemenoperusteisen maksun ennakoidaan kasvavan lievästi edellisestä vuodesta. Vuoden 2016 kerroin on 0,93.

Palkkasihteeri toimittaa päivitetyn henkilöstöliitteen hallintokuntiin syyskuun lopussa alkupuolella. Palkkaliitteessä on vakinaisen henkilöstön palkkavaraukset.

Palvelujen ostot

Kunta neuvottelee Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyhtymän kanssa sosiaali- ja terveystoimintoihin sekä ympäristöterveydenhuoltoon ja eläinlääkintähuoltoon varattavasta määrärahasta. Päijät-Hämeen pelastuslaitos on antanut arvionsa ensi vuoden kustannuksista keväällä ja hallitus on antanut lausunnon talousarviosta hyväksyen esityksen.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnoissa hyväksytään vuoden 2015 taso. Jos energian hinta kohoaa, on muita kustannuksia vastaavasti pienennettävä.

Avustukset

Kunnanhallitus ja sivistyslautakunta myöntävät yleisavustuksia yhteisöille vahvistamiensa ohjeiden mukaisesti. Avustusten tasoa voidaan joutua laskemaan tasapainottamissyistä.

Muut toimintakulut

Muihin toimintakuluihin varataan enintään vuoden 2015 tason mukainen määrärahavaraus.

Toimielimet laativat talousarvioehdotuksen, joka sisältää taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Ennen toimielimen käsittelyä hallintojohtaja käy jokaisen vastuhenkilön kanssa keskustelun talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden sisällöstä ja toiminnallisista tavoitteista.

Investoinnit

Investointiesitykset tehdään hankkeittain perusteluineen ja kustannusarvioineen. Investointiosia sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. Useamman vuoden investointihanke jaetaan eri vuosille. Investointiosan hankkeet selitetään ja perustellaan erikseen investointiosaan.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksen muoto

Talousarvio esitetään valtuustolle liitteenä olevan mallin mukaisesti. Toimielimelle esitys tehdään esim. tulosityksikkö 1 tasolla.

Toiminnallisten tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavia ja niistä tulee käydä ilmi mm. se, miten toimiala on huomionnut talouden tasapainottamisen. Tavoitteiden toteutumista seurataan puolivuotiskatsauksissa ja toimintakertomuksen toteumassa.

Talousarvion kokoaminen ja palauttaminen taloushallintoon

Kirjanpito toimittaa mahdollisimman pian toimialueesta vastaaville esimiehille seurannan talousarviosta 2015. Talousarvion tekninen suunnittelu ja esim. lukujen syöttäminen taloussuunnitteluun tehdään yhteistyössä esimiesten kanssa.

Alustava kokousaikataulu

Valtuustoseminaari /talousarvio	viikko 44
Kunnanjohtajan talousarvioesitys + veroproositit käsitellään hallituksessa	2.11

Kunnanvaltuuston kokous veroprosenttien vahvistamiseksi
Kunnanhallituksen talousarvion käsittely + varapäivä
Yhteistyötoimikunnan kokous ennen kunnanhallituksen kokousta
Kunnanvaltuuston talousarviokokous

marraskuu
23.11 ja 23.11
marraskuu
joulukuu

Lisätietoja: Merja Olenius 044 7432 217

Hartolan kunnanhallitus

Markku Palm, hallituksen pj.

Merja Olenius, kunnanjohtaja

JAKELU Sivistyslautakunta, tekninen lautakunta ja ympäristölautakunta
Kunnanhallituksen alaiset tulosalueet Annika Marttinen
Sivistyslautakunnan alaiset tulosalueet; Tiina Kotila-Paaso, Liisa Vuontelo, Katja
Komonen ja Anna-Maija Muurinen
Teknisen lautakunnan alaiset tulosalueet; Pasi Hinkkuri, Taina Kuivainen ja Markku
Tuukkanen
Ympäristölautakunnan alaiset tulosalueet; Pasi Hinkkuri